

Margitszigeti gyógyfürdő

Budapest főváros közvetlen közelében.
 35° R. meleg artzi forrás — porcellán-, márvány-, kád- és kőfürdők zuhanykésülékkel — nagyszerű kert — 300 teljes kényelemmel berendezett szoba — társalgási terem — kül- és belföldi lakok — naponta zene.
Kóralakok, melyek ellen a margitszigeti hévíz kedvező eredménytel használható:
 Kőszvény — az izületek, izmok, csontbántalmak, ideghüvely, idült csusza. A csusz, kőszvény erőművi behatások, typhus után fellépő hidegek. — Zsábkák. — A csontbántalmak, csontszét, ízületi bajokat és külsértéseket követő elváltozások. — Fájdalmas hegek, merevség, hűdés. — Bőrbántalmak. — Vizeleti nehézségek. — Méh- és hüvelybántalmak.
 A hévíz belsőleg eredménytel használható: idült gyomorhurutnál az alhasi pangásoknál.
 A szigeten van gyógyszerár, rendelő orvos: **Dr. Ferzár.**
 Bérleteknél egy a fürdő-, mint a menetek együttes váltásánál árelengés.
 A szigeten lakók a fürdőhasználatnál és a meneteknél előnyben részesülnek.
 A fővárossal órákint kétszer közlekedés.
A nyári idény május 15-én megnyitattik.
 A lakások megrendelése: a szigeten a felügyelőségi irodában.
A margitszigeti felügyelőség.
 utolsó posta: Ó-Buda.

1944-6

A sport- és utazó-idényre!

Férfi és női utazó bőröndöket, utitáskákat, toltette-berendezéssel plaid-roulono-
 kat, valamint mindennemű finom bőr-díszmű-árakat legnagyobb és legszolidabb választék-
 ban a legolcsóbbra szabott saját gyári árakon ajánl
Schön J., Budapest, Gizela-tér
 (Haas féle palota.)
 Egyszersmind valódi angol nyeregek, gyeplők és az összesen ide vágó szerszámok leg-
 dusabb raktára található nálam; továbbá kocsizó-, vadász-, lovaglő-ostorok és pázák stb.
 Vidéki megrendeléseket a leggyorsabban teljesíték.

Fehérnemű raktár

Unger F. V. fiánál
 Budapest Deák Ferencz-utca 5-ik szám.
 Alapított 1835-ben.

Különlegességek uri ingekből és női fehérneműkből.
 Uri ingek: szép sima mellé 1.50, 2.20, 2.70 daraja; szép redő-
 zött mellé 1.35, 1.70, 2.40, 3 frt dbja; szép farkú mellé 1.90, 2.20, 2.60
 dbja; igen szép hímzett mellé 2.20, 2.70, 3.40, 4.00 dbja. Színben csotón-
 ingek két külön gallérral díjja 1.60, 2, 2.50 3 frt. Utazó oxford-
 ingek két külön gallérral, dbja 2 frt 50 kr.
 Árjegyzékek bérmentve. Megrendelések pontosan eszközöl-
 tetnek. 1956

12 évi siker minden kétség fölé helyezte, miszerint Thedo tanár SZAKÁLL-HAGYMÁJA

a legjobbra és leghatásosabban, a szép szakállnövekedés eléri.

Számítlanok a legnagyobb állású férfiak közül is, szép szakállakat csupán ezen szerek közfelfedezése miatt.

Ezen szer a szakáll növekedését hihetetlen gyorsasággal elősegíti úgy hogy 16 éves fiatal emberek is, a legrovidebb idő alatt teljes és erős szakáll nyertek általa, a melyet a bizonyítványok szerei bizonyítanak.

Mintán számos semmirevaló hamisítás ugyanazon név alatt áruba bocsátották, jó lesz arra ügyelni, hogy minden csomag a feltalálónak itten lenyomott pecsétjével legyen ellátva. Ara egy csomagnak 2 ft. 10 kr. postai küldésel 10 krral több.

Schwarzbach, 1875. febr. 25.
 Főirat: Jászai, gyógyszerész, urnak, Prágában.
 Seives közönségemet a szakáll-hagymáimról az igen hatá-
 tással bizonysít be, és én mindenkinek a legjobb ajánlatom.
 Hirt Károly J., a k. építési vállalkozó.
 Valódi minőségben kapható: Budapestben: Török József
 gyógyszerésznél, király-utca 4. sz. Pozsonyban: Piatyori Bó-
 dog gyógyszerésznél, Mihálykapu.

A FRANKLIN-TÁRSULAT magy. irod. intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4) megjelent és kapható
Szeniczey Gusztáv.
MAGYAR VÁLTÓELJÁRÁS.
 Negyedik kiadás. Fűzve 2 frt 50 kr.

Ezer meg ezer bőjő
 Által mint felülmutatottan bőr-szépítőszor
 elismertett a hivatalosan megvizsgált ártalmatlan, valódi
RAVISSANTE
 dr. Lajoss-tól Párisban.
 Pécsi székfűző raktár:
 Schwarz Henrik-nél
 Budapest, Egyetem-utca 2.
 Ft. és 100 kr.
 Páris küldésel 20 kr. több.
 Egy üvegnek ára 21 frt 50 kr.
 és 1 frt 50 kr.

Ezen világhírű szépítő-
 szor pillanat alatt a leg-
 szöb, legújászetes ifjú
 a csiszid idejé, a bőrt
 fehéríti, frissíti és finomítja
 eltávolít legrovidebb idő-
 alatt szőpöl, májfoltokat
 orrvörösséget, s a bőr min-
 den tisztáltságait, s a
 rizsport, valamint minden
 kondózszerrel fölsége-
 tesz. 1366

BUDAPESTEN
 kaphat:
 Vertess Sándor illatszerárúhá-
 sznál.

Epilepsie
 (nehézkör) levél után gyó-
 gítatik dr. KILLISCH
 hírneves orvos által neu-
 stadtban, Drezda mellett (Szász-
 országban), Már 8000-nél
 többen sikeresen gyógyke-
 szeltek. 1370

Egy jó háztól való 14-15
 éves ú mint

tanonc
 fűszer és vegyeskereskedé-
 semben kedvező feltételek
 mellett felvétetik. Bővebb tu-
 dósítást nálam levél után.
Donovitz Vilmos
 1031 Kalocsán.

2 irtos részletekre valóságos igazi amerikai eredeti varro-gépek
 SCHOTT testvéreknél, Budapestben, Hécsi-utca Erzsébetvár sarkán.

Nyári mulattató cikkek.

Indiai függő hintások
 2-6 sz. 50 font hordókijű forint 2.70
 9-12 sz. 300 lb. hinták frt 4.85, 3-ik sz. 1000 fontnak 8.85.
 Uj vas feszítőkkel ellátott hinták árja 14 frt.

Horoghalászat kellékei.
 Halászó székfűzők, 2, 3, 4, 5-ös sz. hosszabbított frt. 1.50.
 3.30-ig, nagyobbak korrekcióval ellátva s b. 14-16 frt.
 Zsinórrel ellátott halászok 10, 15, 20 kr. 1.50-ig.
 Egyes angol halászok száma 35 kr. Mestreségek ro-
 vonok és ok egyéb ezen a jellegű tárgyak cikkek.
 Lepkefogó háló 4 kr. Botanizáló szelencék 1.40-3.
 Gyermek kerti szerszámok és cikkek. Víznyújtók.
 Zsinórrel ellátott halászok 1.12. Karkák, tenisz frt 1.2.
 Karkák és bók tenisz frt 1.2.
 Nipladák 4-6 füzdarabban gyermekek számára 9-30 forintig.
 Hosszúszel használható papír légrömbök (hajók).
 Hosszúszel szelencék frt. 4.50, 50 kr. frt. 1.20, 1.80, 1.85.

Torna-eszközök.
 1. sz. Mészöldet csomakkal frt 5.
 2. sz. Mészöldet csomakkal frt 7.
 3. sz. Mészöldet csomakkal frt 8.
 4. sz. Mészöldet csomakkal frt 9.
 5. sz. Mészöldet csomakkal frt 10.
 6. sz. Mészöldet csomakkal frt 11.
 7. sz. Mészöldet csomakkal frt 12.
 8. sz. Mészöldet csomakkal frt 13.
 9. sz. Mészöldet csomakkal frt 14.
 10. sz. Mészöldet csomakkal frt 15.

**Uj tökéletes tornakészlet magának részére szoba-
 ban és szabadban használható frt. 14.50**

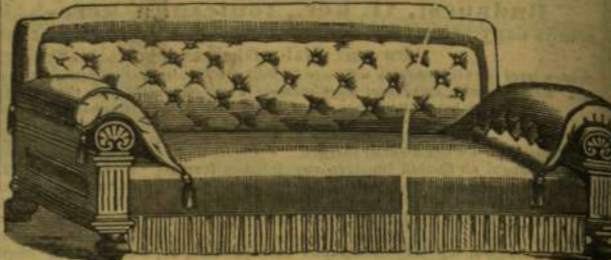
Rugany-labdák és ballonok: ruganylábú
 ruganylábú ballonok frt 70 krr.
 ruganylábú ballonok frt 70 krr.
 ruganylábú ballonok frt 70 krr.

Kuglizó babuk frt 2.35. Liguam saccum golyók
 frt 2.35. Átérőcső frt 1.50-3.
 Átérőcső frt 1.50-3.
 Átérőcső frt 1.50-3.

Színész papír csomagok díszes szelencékben és
 kerék kivitelűben, darabja 20 krral 1 frt.

KERTÉSZ ÉS EISERT Budapestben
 Duna-utca 3. sz.
 Irta-beli megrendelések utánvaló mellett gyorsan eszközöltetnek.

Bútor-ajánlat.

Kiköltözés folytán:
 1 pár egytájú sifon-székény 40 frt.
 1 - kéttájú 50 frt.
 1 - asztal, 30, 40, 50 frt.
 1 mosdószékény 13, 15, 20 frt.
 1 éjli székény 5, 6, 8 frt.
 1 kihúzható asztal 18, 24, 30, 40 frt.
 1 szalon-asztal 15, 20, 25 frt.
 1 szalon-garnitúra ripszéből 120 frt.
 1 - gobelintól 140 frt.
 1 - selyemből 160 frt.

Ajánljuk gazdag raktárunkat mint legelőnyösebb és biz-
 tosított-képes bevásárlási forrást. — Vidékre szállítások pon-
 tosán eszközöltetnek. 1940

Képes árjegyzékek díj-nélkül küldetnek.

BUTOR-BAZAR Budapest, régi posta-utca.
A FRANKLIN-TÁRSULAT magy. irod. intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4) megjelent és kapható:

BERZSENYI DANIEL
 munkái.
 Újra átnézett kiadás
 a költő örökösai megbízásából
TOLDY FERENCZ
 által.
 Két kötet. A költő hű arcképével.
 Ára fűzve 1 frt 50 kr.
 Egy kötetbe kötve, díszkötésben 3 frt.

BERZSENYI DÁNIEL
 versei.
 A megrongált szöveget az eredeti kéziratok, és kiadá-
 sokhoz egyengetve, kiadatlanokkal és életrajzzal bő-
 vitve, a költő örökösai megbízásából
 kiadta
TOLDY FERENCZ.
 A költő hű arcképével.
 Ára fűzve 2 frt, díszkötésben 2 frt 80 kr.

Nélkülözhetlen Ismeretek Könyve
 leányok számára.
 Irta
SCHATTER GYULA.
 Az 5-ik német kiadás után fordította, s a hazai viszó-
 nyokhoz alkalm-zottan átdolgozta
Dr. TOLDY LÁSZLÓ.

Ezen, irodalmunkban mindössze kétszer meg-
 mert páratlan mű, 4 kötetből áll. (1. kötet. Földrajz, 247
 lap. — II. kötet. Világtörténelem és hitorténelem, 269 lap. — III.
 kötet. Természettudományok. Természettörténel. Embertan. Ter-
 mészetrajz, 275 lap. IV. kötet. Számítan. Magyar nyelvian.
 Magyar irodalomtörténet (a külföldi irodalom történetével) és
 Műtörténelem, 312 lap.)

Ajánljuk e munkát a növekvő-intézetek, néiskolák és
 különösen minden családnak. A tartalom bővege mutatja,
 miszerint a legfontosabb és nélkülözhetetlen tudományok, me-
 melyek ismerete nélkül egy nő sem mondható műveltenek, e munká-
 ban befoglalhatók. Ezen mű a német nyelvben 5 kiadást
 ért, a magyar kiadás pedig mindenütt tekintettel a hazai vi-
 szonyokra van kidolgozva, és szakértők ítélete szerint igen
 jól. Oly mű ez, mely feltehetően, s az iskolából kikerülve le-
 nyeknek is nagy szolgálatot teend, s azért ajánljuk azt min-
 denkinek figyelmébe. Kinek a nevelés és tanítás szívében fűzűk.
 — Dacára a máig kiterjedésének (60 8-adról) le több
 térképpel és számos rajzzal) ára 4 frt van fűzve, s egyes
 kötetét is kaphatók 1 frtjával. A négy kötet egy es-
 nos vászonkötésben 3 frt.

Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és **POLITIKAI UJDONSÁGOK** együtt: egész évre — 12 frt, felévre — 6 *
 Csupán a **VASÁRNAPI UJSÁG**: egész évre — 8 frt, felévre — 4 *
 Csupán a **POLITIKAI UJDONSÁGOK**: egész évre — 6 frt, felévre — 3 *

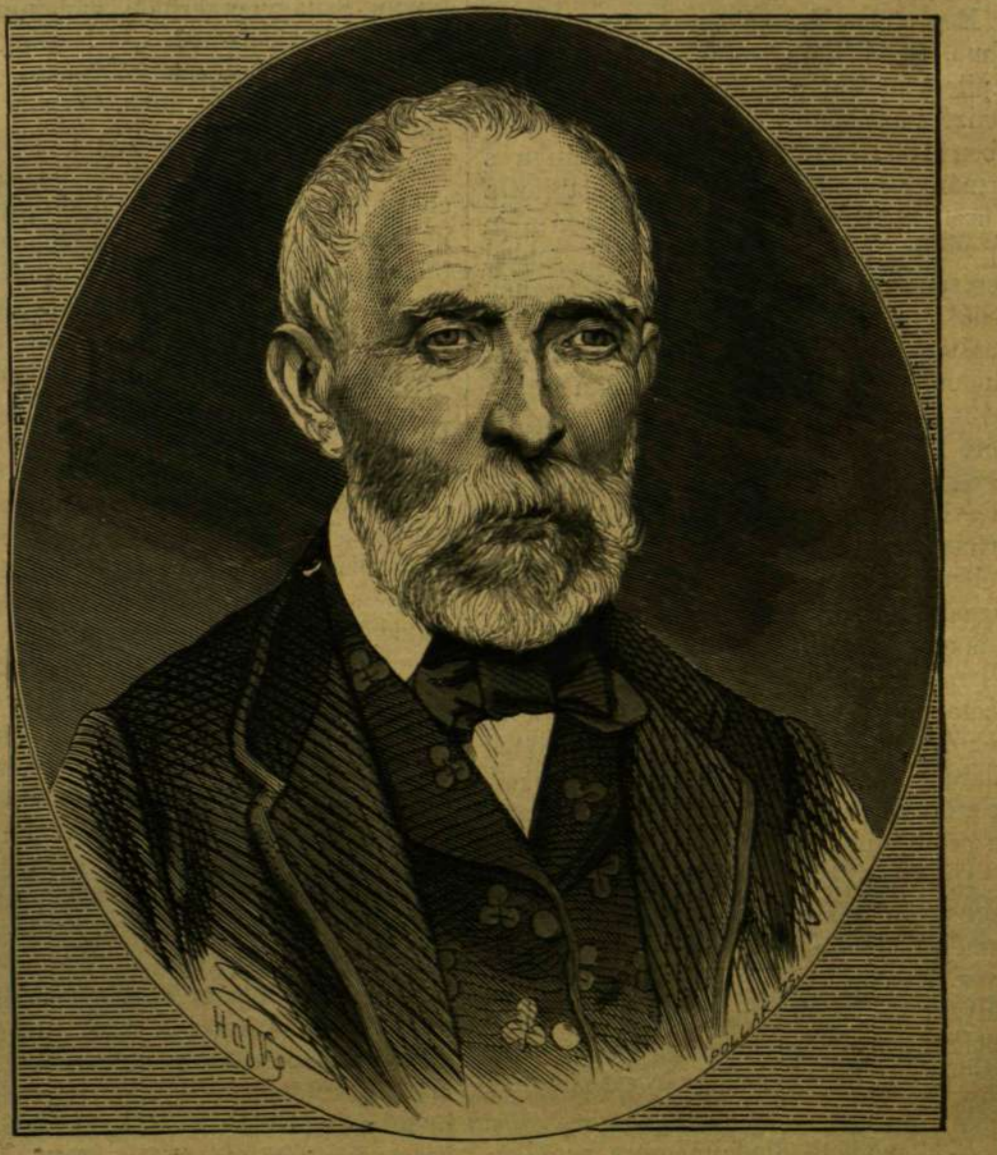
22. szám. — 1876. Budapest, május 28. XXIII. évfolyam.

SZILÁGYI FERENCZ.

(1797—1876.)
 CSAKNEM hatvan éves kitaró munkásság a tudományos és irodalmi pályán: ime rövidbe vont életrajza azon férfunak, kit e hó 22-dikének reggelén kisértünk a budai temetőbe, s kinek arcképét ma mutatjuk be olvasóinknak. Mindvégig megtartott elvensége a léleknek, meleg érdeklődés a közügyek, a tudományos buvárlatok és a felmerülő eszmék s események iránt, zavartalan kedély a sors fordulatai között, nyájas emberszeretet a társaságban: ime Szilágyi Ferencz legkiválóbb jellemvonásai. Szenvedélyes buvárlás a történelmi téren, a történelmi pragmatika iránt kiváló érzékkel a részletek szövegei között, s a buzgó és csaknem kizárólagos protestáns árnyalattal, mint sajtáságos egyéni vonással az általános mellett: ime különös megkülönböztető jelei. Ez utóbbi árnyalat, mint veres fonál húzódik át egész életén s munkásságán.

is egyik szebb darabja. E művétől számítva, Szilágyi betöltötte írósgája 58-dik évét. Ugyanez évben jelent meg a Döbrentey „Erdélyi Múzeum”-ában két dolgozata: „Franklin élete” és „Példák Franklin írása módjára”, melyeket a szerkesztő buzditással fogadott. Iskolai pályája végeztével az erdélyi reformátusok három főiskolájában az akkori szokás szerint, nyilvános szigorlatot tevén le, mint leendő tanár, külföldi egyetemekre indult s Bécsben eltöltött fél év után Göttingába ment, hol a görög irodalom és a történelem művelését tűzvé ki céljául,

Heerent, Diessent és Mitscherlichet hallgatta. A szándékolt három év helyett azonban csak másfélét tölthetett itt, mert a Németországban akkoriban uralkodott politikai ingerültség miatt az osztrák kormány a külföldi egyetemeken tartózkodó ifjakat haza parancsolta. Szilágyi Németország déli részében és Svájcban tett utazás után — hol a többi közt Pestalozzival és rendszerével s a bell-lancasteri tanmódszerrel is megismerkedett, visszatért Bácsba. Itt közel egy évig maradt s Igaz Sámuellel részt vett az első magyar zsebkönyv szerkesztésében, s abba „I. Mátyás király”

SZILÁGYI FERENCZ.

ezimű történelmi rajzot és „Csáky Lóra“ ezimű történelmi beszélyt adott.

Atya 1820-ban a theologia tanszékére tétetvén át, helyére a főkonsistorium által fia választott meg, 1821-ben; s a tanév elején foglalta el székét, melyet 27 éven át buzgalommal töltött be.

Irodalmi munkássága egy évtizeden át, előadásaihoz készítet s kéziratban maradt vezérfonalain kívül, csak kisebb dolgozatokra szorítkozott, melyek akkori folyóiratokban, jelentek meg. Önálló dolgozata, mely kis terjedelme mellett is, mint eredeti forrásnak alapuló, nevezetes: „A kolozsvári reformált eklézsia története (1829.).“

De nyomatékosabban lépett föl a „Klio“ ezimű historiai zsebkönyvvel, melynek első kötete 1832-ben jelent meg, s benne Lengyelország háromszori felosztása s végromlása. Szilágyinak talán mindvégig legkitünőbb történeti dolgozata, oly nagy elismerést nyert, hogy az akadémia e kötetet a nagyjutalomra számbavehető munkák közt díszesítéssel emlitette meg, szerzőjét már 1833-ban levelező tagjának választotta, s a kötetből 1834-ben második kiadást kellett rendezni. E művében Szilágyi még a politikai szabadelvesség eszméitől, s az alkotmányosszabadságszeretétől lelkesebben jelenik meg, s tudományos becsé mellett ebben van kétségkívül műve nagy hatásának a titka. Megkezdődvén azonban Erdélyben a szabadelvesség s alkotmányosság harcza, s ennek ellenében viszont a kormány és a konzervativizmus visszahatása, Szilágyi ez utóbbi párt felé kezdett hajlani, s már a „Klio“ későbbi kötetei nem tették az előbbi hatást. A második 1833-ban, a harmadik 1836-ban jelent meg s azzal a vállalattal, részvét hiánya miatt, meg is szűnt.

Egyre élesebbé válván a pártok küzdelme, Szilágyi, a Pethe által 1827-ben alapított s azután Méhes által folytatott, ellenzéki szellemű „Erdélyi Híradó“ ellenében 1831-ben a konzervatív irányú s kormánypárti „Múlt és Jelen“-t alapította és szerkesztette. Politikai, Erdélyben nem népszerű irányú, cikkeit ebben, sokkal becsesebb historiai dolgozatait pedig annak melléklapjában, a „Hon és Külföld“-ben bocsátotta közre, s ez utóbbiakkal folyvást a tudományos kutatás színvonalán állott. 1843- és 44-ben még harmadik lapot is adott ki, a fiatalág számára szerkesztett „Gyermekbarát“-ot, mely azonban csak két évig élhetett. A politikai küzdelmekkel párhuzamban az egyházi téren folyó viták is élénkültek s a főkonsistorium üléseiben is gyakran mérköztek a pártok. Szilágyi itt is a konzervatív irány mellett harcolt, melynek azonban protestáns orthodox színe volt, s meg kell vallani, hogy törvények és történelmi fejlődés szempontjából szilárdabb alapon állott, mint a politikailag szabadelvű és haladó, de nem oly puritán protestáns párt.

1848-ban a politikai nagy átalakulás meghozván a szabadelvű párt és ellenzéki eszmék diadalát, a közvélemény Kolozsvárról heves élénkséggel fordult a konzervatív irányzat s a kormánypárt képviselői ellen. Szilágyi személyes bántalmaknak is volt kitéve, s oda hagyta szülő városát és tanári székét.

A forradalom diadalmára azonban az annál erőszakosabb reakciónak adott helyet. A győzelmes osztrák és orosz sere-

gek bevonultak, s elsöpörték a szabadság alkotásait, s azokkal együtt az ősi alkotmányt is. Az új kormánynak, hivatalos közleményei számára lapra volt szüksége, s Szilágyi, mint régi journalist, előszóllítottat magányából és Geringer, polgári teljhatalmu biztos meghagyásából megindította (1849. november 15-én) a „Magyar Hírlap“-ot. De Szilágyi, e hivatalos lap szerkesztésével, nem vált a hatalom vak eszközévé. A hivatalos közleményeken kívül a lap, — mely 1853-ban „Budapesti Hírlap“ nevet vett föl — mind hazai, mind külföldi tudósításokkal nagy mértékű önállóságot s olykor meglepő merészséget bírt kifejezni. Az országból, az elnyomott alkotmány régi bajnokai közül nem egy, a külföldről a nevezetesebb száműzöttek közül többen, pl. Jósika Miklós, Csernátó, Simonyi Ernő stb. voltak rendes levelezői. Tárcaja pedig, történelmi, irodalmi s kritikai tartalommal, kitünően volt összeállítva s a szerkesztőn kívül Kemény Zsigmond, Csengery, Gyulai, Salamon Ferencz s többen voltak munkatársai. A szerkesztő maga, a viszonyok korlátai közt, a menyire lehetett, küzdött a hatalom vaskeze ellen. Már 1849. végén, egy emlékirat benyújtására utasítván, miképp lehetne Magyarországot pacifizálni, abban két feltételt hangsúlyozott: a magyar nyelv és az ország integritása épségben tartását. Lapjában az amnestia mellett bátran, sőt merészen írt. 1851-ben ő indítványozta az oroszok által feldúlt Losonecznak a gyűjtést, s leírta a szerencsétlen város feldúlását. Feleletre vonatván a rendőrség által, lépését azzal indokolta, hogy a kormánynak érdekében van az itt-ott mutatkozó orosz sympathiák ellen hatni.

Thun a gimnáziumi rendszert átalakítván, Szilágyi is kerületi iskolatanácsossá neveztetett ki, s e minőségében különösen a nyelvi differenciákat igyekezett kiegyenlíteni és nagy súlyt fektetett a tanügy fejlesztésére és különösen a protestáns középtanodákban a katolikus befolyás ellensúlyozására. Az 1859-diki protestánsügyi pátens visszavétele után azonban hivatalból nyugalmra lépett s attól kezdve ismét egészen az irodalomnak és különösen a történelmi buvárlatnak élt. Írói munkásságának, külterjileg legalább, kétségkívül ez a legtermékenyebb időszak. Ugy, hogy csak nagyobb tanulmányainak egyszerű főlemlítésére szorítkozhatunk. A „Budapesti Szemlé“-ben a magyar-horvát-kérdésről (1862), majd Metternich és koráról (1867) értekezett. Ugyanott jelent meg, s 1871-ben külön kiadásban is, terjedelmes forrástanulmányokon s különösen a bécsi titkos levéltár átbuvarlásán alapuló dolgozata a Hóra-világról, melylyel gróf Teleki Domokos hasonló tárgyú dolgozatát tetemesen nagyobb készlettel bővítette ki. Közjogi dolgozatot adott még „Egy erdélyi Lustkandel II. József alatt“ eziművel, a „Reform“ 1871-ki folyamában. De legnevezetesebbek protestáns egyháztörténelmi dolgozatai, melyeket részint a „Prot. Egyházi és Iskolai Lap“-ban adott ki, részint az akadémiában terjesztett elő. Amazok közt nevezetesek: külön is megjelent nagy dolgozata: „Tudományos kutatás a vallásban,“ egyháztörténelmi rajz (1864), és „Kálvin János emlékezete,“ a három százados Kálvin-ünnep alkalmával. Ugyanott írt Renánról és a római kérdéstről (1863). Akadémiai érte-

kezesei sorát „Egy lap Erdély legújabb történelméről“ ezimű alatt Tunyogi Cs. József emlékezete nyitja meg, melyben, az emlékbeszédhez tartozó egyháztörténelmi s politikai rajzot adott, nem menten a pártszellemtől s egykori erdélyi harcainak személyes reminiscentiáitól, de becses történelmi anyaggal. Majd Cseréy Ilonáról, az első Wesselényi Miklós széplakú nejeéről s a második anyjáról, mint a türelmi korszak vértanújáról, később egyenként a két Wesselényiről adott adatokban gazdagabb, mint feldolgozásban teljes rajzokat. Ezek voltak utolsó megjelent dolgozatai.

Halála előtt pár héttel olvastatta föl értekezését „A germanizáció történetéhez“ ezimű alatt; s ismét új, hasonló tárgyú felolvasásra készült, midőn a halál, meghülés következtében, alig pár napi betegség után, kiragadta övéi karjaiból.

Harczai elmúltak; de nyomokat hagyó munkássága, s a tudomány szeretetében és a protestáns egyház iránti buzgalomában mindig következetes szellemének emléke még soká túléli őt.

— á —

Kiss József költeményeiből.

Szerelemvágy.

Ütezárol utózára ügyelni télen:
Ez az én legédeseb, legszebb kedvtelése.
A sürgés, a robaj, a tömeg gyors árja
Kápráztat, elmerit édes andalgásba.

Mikéntha zöldellő hegyormokon járva,
Kéjjel hallgatódznom a malomzugásra,
Mely alatt kelepel, csittog-csattog lágyan —
Ily érzet hat által a tömeg zajában.

Szívemben tavasz van, dal s virággal áldott,
A költészet fényes, csodás halman állok.
A tömeg közepett vagyok messze tőle,
Mintha csak álmodnám, álmodnám felőle.

És lelkem oly nyugodt, mint tó vihar után.
Csak olykor-olykor, ha egy édes arcú lány
Vetődik utamba, kezd szívem remegni:
Volna szeretöm, hej, be tudnám szeretni!

Magány.

Te vagy a hűség, te vagy a jóság,
A béketérés és a szerelem!
S a mi fényes és tiszta e földön,
Azt mind a te képedre képzelem.

S mi a mesében gyermeki s bájos,
Az a te vonásid viseli mind:
Mesék szelid hamupipókéje!
Im képmásod itt áll s reám tekint!...

De mikor a gondolatnak szárnyán
Messze szállok — te nem jöhetsz velem,
S a csodákat, miket lelkem látott,
Tenéked hasztalan mesélgetem.

Mosolyodban nem lelek üdülést,
És szívem lelkem olyan csüggeteg:
Tán a csillagokban volt megírva,
Hogy én örökké egyedül legyek!

ROJTI PALKÓ.

Elbeszélés.

Írta KAZÁR EMIL.

V.

— A gyermek a vadzvízek közé tévedt!
— ismételte komoran Rojti Palkó, s a távolba meresztett tekintet nélküli szemekkel vetett egy hosszú pillantást ki az ablakon, oly pillantást, mely serény és élénk

bár, de inkább mély gondolatok külső kifejezése, mintsem a látni vágyás teljesítése.

Rojti Palkó naptól és egészségtől piros arcán még valami más pirosság is látszott, melyet azonban nem a nyugvársra hajló nap festett oda a többi pirosság felé.

— Ejh, a pajkos poronty milyen nyugtalanságot okoz anyjának.

Most megint látszott az a merev tekintet, melyből egész sugárözön szakad, de nem lát, hanem olyasmire látszik kényszeríteni a szemet, hogy a gondolkodáshoz hozzájáruljon.

Akármiért, akárhogyan, de ez a különös ember, a ki nem tartott senkitől, a ki nem törődött semmivel, s a kinek élete főkép a közönyösségben nyilatkozott, ez az ember izgatott volt.

Vig zene, dal és a tivornya zürzavaros hangjai törtek el hozzáig. Barátai jól mulattak.

— Megizentetem nekik, hol keressék a gyerkőcöt, — s e szavaknál Rojti Palkó egy botal többször végig csapott a szoba közepén levő tölgyfa asztalra. Ez azt jelentette, hogy jöjjön be valaki a cselédek közül. Be is jött a huszár, Rojti Palkó legbizalmasabb cselédje. Az ur rá nézett, s oda vetőleg azt kérdezte tőle: „Sokan vannak itt?“

— Elegen nagyságos uram, — szolt bizalmasan a szoba — s a kék szobában is van valaki, a ki ohajtana önrel találkozni.

— Lánczhordtát, miféle csacsogás ez? Tudom. Elmehet kend, és ne szóljon senkinek semmit, hogy itthon voltam. Megálljon kend, azt akartam mondani, hogy egész éjjel ne oltsak ki a világot a szobákban.

Rojti Palkó hevesen távozott a szobából, s a nélkül, hogy beszolt volna a dorbézőlök tanyájába — noha előtte ment el — eltávozott a kastélyból.

Nagy társaság volt együtt oda bent s jól mulattak egy legatúson, kit az utfélen fogtak el, s megmarasztaltak éjjelre. Az ő dolga, hogyan fog predikálni holnap, a szomszéd faluban. A házigazdát várták is, nem is. Ha megjön, bizonyosan mindnyájan oda lesznek, mert senki sem tudott vele versenyt inni. Ha nem jön meg, akkor legalább a ki legtovább bírja, megmarad a kompánia királyának, s a jövő 24 órában hatalmában áll akár verebet is fogatni legyűrt alattvalóival.

— Sohse móríkáld magad öcsém, — kiáltott Suta Pisti a legatúsrá — nem vagy itt lányok közt, és semmiféle viseletért nem kér számat a gazda.

— Nagyságos Rojti urhoz nem lesz szerencsénk? — kérdezte a legatús, csak egy lóbaza fejét minden irányban, mintha nem ő mozgattá, hanem a szél futta volna ide-oda.

— Mi kell gányó, nem ettél eleget, vagy kevesled az italt? — kérdezte az asztal tulsó végéről egy rekedt hang, mely duzzadt vörös arcából tört elő. — Arról ne is álmodj, hogy ágyat látsz ma, mert itt maradsz a szilvrium idejeig.

Nagyot röhögött s e röhögés öblösségének megfelelőleg nagyot is ivott. A mint ott ült egy csomó üveg közt, s olyan duzzadt vörös arca volt, valamelyik hutabeli üvegfüvönak lehetett gondolni.

— Gondolom hogy mégis — tisztélet a háziurnál — nagyságos Rojti urnál —

köszönet a szívességért. Igazán jó bor. Már bizonyos vagyok, hogy jó bor. Azért az utolsó pohárraliszom. Többit nem. Bocsánatot kérek. Prédikáció — a józan-ságról szóló alapigével. Ennyire tele tölteni az én poharamat.

A legatús már csak hosszas tapogatás után tudott poharára találni, és csukló hangon vagy tiszter elmondta: „a házi gazdáért“.

— Ne búsulj komám — szolt oda Suta Pisti, — van annak is társasága a kék szobában. Beesületemre — folytatta Suta Pisti a többi cimborákra vigyorogva, — a kék szobában lépteket hallottam.

— Mi az a kék szoba? — kérdezte a legatús fél kezére görgetve állhatatlan fejét.

— Hallgatsz te! Ha majd jobban kiveri a bajusz a szájad környékét, akkor kérdezd.

Ilyenformán folyt a társalgás. Később akadozva ugyan, de annál többit és többen beszéltek, s mind több és több fej horgaskodott le az asztalra.

Rojti Palkó ezalatt sietett keresztül a falun, s noha épen olyan ember volt, mint máskor, mégis sokan utána néztek, hogy vajjon mért siet olyan nagyon. Elment Marjaiék kuriája előtt is, mely csöndes volt, mintha kihalt volna. Mikor a falu végére ért, honnan már széttekinthetett a szabadban, a mint valóban szét is tekintett, úgy tetszett, hogy egy pillanatra meghökken. Észrevette, hogy mióta ő az ablakból nézte a vadzvízeket, azok azóta nőttek, s a térség sokkal ragyogóbb lett. Kereste szemével a gyereket is, de nem látta. Épen szemközt áldozott le a nap és tüze szikrázó szilánkokkal töltötte el a léget.

Néhány száz lépésnyire egy heverésző síhedert látott. Hozzá ment és megszólította.

— Mióta fakadozik a víz?

— A télen sem száradt ki, — felelt a síheder, lekapva kalapját.

— De mióta árad?

— Reggel óta, de délben kezdett csak igazán hozzá.

— Gyorsan szokott áradni?

— Néha, nagyságos uram, kivált ha futó vizet kap. Most a télen is, a tavasz is volt elég víz, s mondják, hogy a Tisza is nagy, és ilyenkor visszafelé nyomja a patakokat.

— Te örözd itt azokat a lovakat?

— Én nagyságos uram.

— Megveszem a legjobbbat azonnal.

A fiunak csak úgy karikázott a szeme, a mint a nagyságos ur pénzét vett ki tárczájából.

— Az apád nem fog panaszkodni, — folytatta Rojti Palkó, folvált a vadzvízeket nézve, míg a fiu a ló után szaladt, és csepü-kantaránál fogva elővezette.

Rojti Palkó rángrott azonnal a nyereg nélküli s elég sovány, de jó erőben levő lóra. Néhány lépést már tett rajta, mikor visszafordult a csodálkozó gyerekekhez.

— Hé fiu! nincse-e valami harapni való a tarisznyádban?

— Kevés kenyér és szalonna.

— Add ide. Nincse-e kulacsod?

— Egy kevés pálinka van nálam.

— Megjárja. Ide vele.

A másik pillanatban Rojti Palkó már sebesen ügetett végig a réten. Tenyerével sokszor elárnyékolta szemét, hogy annál tisztábban láthasson. De ha a gyereket ke-

reste, az oly kicsiny pont e nagy térségen, s annyira távol, hogy eltűnhetett a legélesebb szem elől is. Rojti Palkó keményen nógatta a lovat, s egyszerre csakugyan megpillantott egy kicsiny mozgó pontot, egészen bent a vadzvízek közt, mindig messzebb és messzebb futva. A nap már eltűnt és sugarai csak a ritkás felhőkön időztek még. Az alkony szürkülete terjedt s abba összefolyt minden. A gyereket ismét nem lehetett látni.

A ló is lassabban ment, mert oly talajra jutott, melyen már fakadozott a föld árja; néhol csaknem térdig gázolta az átuhadt földet, másbol pedig oly sikos volt az, mint a szappan. Ott mindenütt víz lesz nem sokára. Rojti a mint vissza-vissza nézett, látta, hogy az elhagyott helyeken máris mint terjeng a víz. Mikor kastélyából tekintett le, még sötét volt ott is minden. A ló nehezen haladt, tán lassabban is, mint egy jó erőben levő ember haladhatott volna a málló uton, a vizereken és pocsolványon keresztül. Ilyen utra nem való semmiféle négy lábú jószág. Lóháton járnai zombékok, földturások és vaderek közt, nagyon bizonytalan eredményű vállalkozás.

Sötétült, de a vizek fénylettek és szerzetét mindenütt világosan mutogatták, hogy erre is, arra is el lehet vedni. A sekélyes pocseta is csak úgy fénylett, mint a nagy víztáblák. Mind egyformán titokzatos volt, a siker és a mélység.

A lovas néhányszor belekiáltott ebbe a ragyogó, tükrös világba, hosszasan tartó metsző hangokat, egyes szavakat, de azokra nem jött semmi válasz. Merre lehet a gyermek, nem is sejtette. Mikor utolszor látta, annak a helynek irányát megjegyezte. A láthatáron volt egy terebélyes fa. Az alföldi síkságon messze rajzolódó pontját tud lenni egy közép nagyságú fa is, melyet mérföldekről lát az ember, s mindig a láthatár szegélyét csorbitja. Egy ilyen fa állt a láthatáron. Mikor a gyerek eltűnt Rojti zemei elől, e fa és az elhagyott falu közti vonalon volt. Hosszu, nagy vonal, s a bizonytalanságnál csak kevéssel inkább megjelölt hely. Rojti le nem tért ebből az irányból, melyet a falutól kellett számítani. A falu kelet felé esett, hol éjjelig mindig legsötétebb a láthatár. De a kastély ablakaiban világ égett, vagy kilenc világos pont volt egymás mellett, azok messzire ellátszottak és nem lehetett összezavarni más világos pontokkal.

A vadzvízek, ha erős fakadásban vannak, futóvízekké válnak, s gyors növekedésüket ez okozza. A keresztül-kasul húzó víz-erek nem egyformán dúsak. Némelyek egész csermelyek lesznek azokban a mélyedésekben, hová bevették magukat. Ezek által megtelik egy-egy lapos medence, mikor még alacsonyabb helyeken alig jelentkezett a föld árja. A víz szereti az egyenlő mértékét a maga környékén, és egy pillanatig sem nyugszik, hogy egyenlően eljusson mindenfelé. Talál ösvényeket, kanyargó dombaljakat, melyeken tovább mehet, s annál erősebben megy, minél hosszabb ideig kellett küzdenie akadályokkal. Az egyik víztükrök csinál másik víztükröt, s ez harmadikat. Hetek óta telő medencék egyszerre megtelülnek a rést és kiözönlének, gyorsan borítva el a lapályokat. Ezek a futó vizek.

(Folyt. követc.)

Az élettani intézet Budapesten.

A mai korszerű műveltség jellemvonását a természettudományi ösmeretek adják meg, melyek mind inkább szaporodva és mind szélesebb körökben terjedve szét, ellenállhatlan erővel gyakorolják befolyásukat az emberi értelem fejlődésére és a felvilágosodás előhaladására. Az ekként kifejtett hatás pedig az összes társadalmi intézményeken meglátható, melyeknek az emberi szellem és felfogásnak lassan bár, de feltartóztatlanul véghezmenő átalakulásaihoz képest szükségképen át kell idomulniok.

S az a nemzet, az az állam, mely számba veszi a természettudományi ösmeretek által létesített és létesülőben levő változásokat, nemkülönben az innét származó társadalmi és egyéni igényeket, megtalálta azt a helyes irányt, melyet követve, a jelenben a jövő érdekei előmozdításán sikeresen dolgozhatni. Ezen az uton haladva, a mostani nemzedék hatásosan közreműködhetik, hogy utódainak lehetővé tegye értelem és munka által gazdagságban és hatalomban megmaradni, ha

ezeket már megszerezte, vagy a társadalmi létezés azon igen fontos tényezőire szert tenni, ha azok birtokába ekkor nem jutott.

Nemzetünk a természettudományi ösmeretek iránt annyira élénk, sőt nemcsak meglepőleg tartós, hanem még oly mértékben öregbedő részvétet tanúsít, hogy mindezt annak jeléül tekinthetjük, misze-

rint itt is felismerte azon fegyvereket, melyek jelenben a sikeres küzdés, míg jövőben a biztos fenállás legalkalmasabb eszközei közé tartoznak. A nemzeti szellem ezen iránybeli törekvéseit kormányfőriaink felkarolták, míg törvényhozásunk intézkedéseivel azokat hathatósan gyámolítja. S minden bajunk daczára szerencséseknél tekinthetjük magunkat, hogy állami életünk összes tényezői a legjobb akarattal és példaszzerű egyetértéssel találkoznak azokon a téreken, honnét az értelemképezésének és a munkaszereket ébresztésének hatalmas rugói erőteljes mozgásba hozhatók.

Az élettani intézet építése szintén annak tanujelül szolgál, hogy az ország ügyeit intéző körök művelődésünk fejlesztésére minden lehető megtesznek. Ezen intézet építése ugyanis nemcsak azért nagy jelentőségű, mert az élettani művelése és tanítása az orvosi tudományok fejlődésének és az orvosok képezésének egyik sarkkővet teszi; hanem nem csekélyebb fontosságú még azért is, mert az élettani ismeretek a közművelődés alakulásában lényeges szerepet játsza-

JENDRASSIK JENŐ, AZ ÉLETTANI INTÉZET IGAZGATÓ-TANÁRA.

A BUDAPESTI EGYETEM ÉLETTANI INTÉZETE.

nak. Minden embernek tudni kellene, melyek testének részei, s miként működnek ezek. Csakis ezen tudással ítélhetjük meg helyesen azt, hogy mi szolgál egészségünknek javára, s miként óvhatjuk meg magunkat az egészségünkre veszedelmes ártalmaktól. Az egészségtan tételeit csak úgy érthetjük meg, s azt egy egészben, mint részeiben csak akkor méltányolhatjuk, ha az élettan körében eléggé otthonosak vagyunk. Az élettan azonban nemcsak azon okból fontos, mert az egészségünk védelmévégett szükséges ismeretek megszerzhez-

szokott képzeleti világunk fátyolának lehulása itt vagy amott kellemetlen, a veszteség felett sajnálkoznunk nem lehet, mert semmi sem lehet szebb, mint az igazság.

Kívánatos tehát, hogy az élettani előadásokban minél többen vegyenek részt, még pedig nem csupán orvosok, mint ez eddig történt, hanem mások is. S azt hiszszük, hogy nincs nagyon messze azon idő, melyben minden művelt ember érezni fogja annak szükségét, hogy szerveinek működésével megismerkedjék; ugyszintén ohajtánunk kell azon időnek hovahama-

lyezve, mindebből pedig hiányos berendezése és elégtelen felszerelése önként következett, miért még az orvosi hallgatóság számára sem felelt meg teljesen feladatának. Ez okból az intézet vezetője dr. Jendrassik Jenő tanár, már évek óta sürgette egy új élettani intézet létesítését. Ezen sürgetések az egyetem orvosi kara részéről mindenkor pártoltattak, a különböző kormányok el is ismerték azok jogosultságát, s nem egy terv készült, melynek nyomán az égető szükségén segíteni kellett volna. Azonban minden szép terv

AZ ÉLETTANI INTÉZET NAGY TANTERME.

tését lehetővé teszi; hanem kiváló jelentősége abban áll, hogy megtanít arra, miként lehet az állatok és az ember felettébb bonyolodott szervezeit a kutatásoknak hozzáférhetővé tenni, s azokhoz kísérleti uton kérdéseket intézve, még a legrejtettebb részek működését is kitudni. Az élettannal gyakorlatilag foglalkozva, vagy legalább annak kísérleti tanítását figyelemmel kísérve, a maguk természetes egysz erőségében tűnnek elénk olyan dolgok, melyeket illetőleg a legnagyobb tévedésben éltünk. S legyen bár előttünk meg-

rőbb bekövetkezését, melyben minden néptanító kötelességévé fog tétetni, hogy az élettant megtanulja, s tanítványait arra oktassa. Ismernünk kell önmagunkat, mert csak így szabadulhatunk meg bizonytalan és hiányos ismereteken alapuló tévedések régi és káros nyúga alól; csak így óvhatjuk meg magunkat attól, hogy élettümenyek ferde felfogása folytán újabb csalódások áldozataivá ne legyünk.

Egyetemünk eddigi élettani intézete az állatgyógyintézetben bérelt szűk, s már ezért is alkalmatlan szállásban volt elhe-

csak papiroson maradt mindaddig, míg Trefort Ágoston a közoktatás vezetését át nem vette, s inséges viszonyok közt sinlődő tudományos intézeteink építése ügyét pártatlan buzgósággal és ritka eréllyel fel nem karolta. Az ő ügyérsege alatt a tudományos művelődés számára sok csarnok emelkedett, s ezek közé tartozik az új élettani intézet is, melynek felépítésére a törvényhozás beleegyezését, s a szükséges költségek megszavazását kinyer-
nie sikerült.

Örvendenünk kell pedig, hogy az új

életani intézet vezetője Jendrassik Jenő tanár, a ki életiani tapasztalatokban gazdag, a természettudományi módszereknek az élettanra alkalmazásában kiválóan jártas, e mellett a szabatos gondolkodásban szigorúan képezett. Meggyőződésünk, hogy Jendrassik az élettan hivatásától teljesen áthatva, egész férfiúi erélyével és tudományos készségével ezen intézetet a tudományosság és az ország részére dúsan fogja gyümölcsösíteni, multjának megfelelőleg, mely mindenkor a szabatos buvárlatokra irányzott fáradhatlan tevékenység által tünt ki.

Jendrassik Jenő, 1825-ben született Kapnikbányán, Kővárvidéken, hol atya bányász volt, s gymnasiumi tanulmányait Nagybányán végezte, honnét a bölcsészeti és jogi tanfolyamra 1845-ben Pestre jött. Itt leginkább matematikai és bölcsészeti tudományokkal, nemkülönbön nyelvek tanulásával foglalkozott, s mindinkább az a szükségérzést ébredt föl benne, hogy a természettudományokkal alaposabban megismerkedjék. E célból 1847-ben Bécsbe ment, hol az orvosi tanulmányokat kezdte meg; s a bécsi egyetemen 1853-ban orvos-, 1855-ben pedig sebész-tudorá avatottat föl. Ezután két éven át mütő-növendék volt, s mütői oklevelet ugyancsak 1855-ben nyert.

Alig hogy orvosi tanulmányait 1855-ben befejezte, az Erdélyben dühögő cholerajárvány színhelyére küldetett, hol mint cholera-orvos jó sikerrel működött; a járvány szüntével Bécsbe visszatért, s kivált az élettan iránt viseltetve érdeklél, jörszint Brücke egyetemi, részt pedig Ludwig Josephinumi tanár dolgozójában képezte magát. Önálló tanulmányainak első eredményét a „Kedves-mirigy (glandula thymus) szerkezetéről“ irt értekezésében mutatta be, mely a bécsi tudományos akadémiára iratai sorában jelent meg.

1857-ben a kolozsvári orvos-sebész tanintézethez az elméleti orvostan rendes tanárává neveztetett ki. 1860-ban pedig a pesti egyetemen az élettan tanárává lett, hol tanári teendőin kívül több éven át mint orvoskar jegyző, két éven át pedig mint ugyanazon kar dékánja kiváló sikerrel működött. 1863-ban a m. tud. akadémia levelező tagjává választotta. 1868-ban a közegészségügyi tanács rendes tagjává neveztetett ki, 1873-ban pedig tudományos működésé elismerésül a vaskorona renddel díszitettetett föl.

Újabb tudományos dolgozatai a következők: „A borda közti izmok működéséről“ szóló értekezése, mely a természettudományi társulat közlönyében jelent meg; továbbá a szemhérszet körében a szem esomó- és forgáspontjának meghatározására új módszert alkalmazott az általa „parallactométer“ elnevezés alatt szerkesztett készülék segítségével, melynek mását a giesseni egyetem életiani intézete részére Eckhard tanár megcserezte. Ezek után kiválólag az izmok élettanával foglalkozva, értekezésének első részét, mely a haránt-csíku izmokról szól, már közzé is tette. Ezen vizsgálatait a Harless általszerkesztett Atwood-fele es-myographionnal tette, melyet lényegesen átalakítva, azt pontos mérések eszközésére alkalmas eszközzé változtatta át. Ezen, valamint egy hangelemző készüléket, mely a fül által eszközölt hangelemzésnek mintaszerű utánzására szolgál, a bécsi világkiállítás alkalmával bemutatta, hol azokat a haladási eredméllyel tüntették ki.

Az utolsó évek alatt minden idejét — tanári működése mellett — az „életani intézet“ berendezésére szentelte. Az építés megkezdése előtt miniszteri megbízásból külföldön is

megtekintette a különböző életiani intézeteket, különösen Ludwignak lipsei és Dondersnek utrechti jeles intézeteit tévén tanulmányai tárgyává. A mint pedig a budapesti életiani intézet építése Skalnitzky építész vezetése mellett megindult és eléggé előre haladt, a berendezési munkálatokat nemcsak vezette és azokra közvetlenül felügyelt, hanem egyszersmind terveket is készített a berendezésnek oly lényegesebb részleteinél, melyek sajtóságosabb szerkezetet igényelnek; ily módon több rendbeli új készülék és gépezet is állitottat elő, a melyeket részletesen ismertett a magyar tud. akadémia egyik ülésén, s ez értekezése az Évkönyvekben fog megjelenni.

Az intézet az Eszterházy-utczában fekszik, mind a négy oldalról szabad, s így annak minden helyiségbe elegendő világosság és üde levegő jut. Rajzunk annak homlokzatát és északi oldalát mutatja, honnét az intézetbe a bejárás vezet. Skalnitzky építész azon volt, hogy az élettan tudományos fontossága már a külsőben kifejeztessék, s valóban az épület igen diszes és fővárosunk legszebb palotái közé sorozható. Főrisze egy emeletes, az oldalsárynak azonban földszintek s ezenkívül a pince-helyiségek mindanyian intézeti célokra használhatók.

Az épület középpontját a nagy tanterem képezi, mely magasságban földszintet és egy emeletet foglal el, s 160—200 hallgatót fogadhat magába. Itten történt f. h. 20-án az intézet bemutatása fényes közönség előtt, mely között ott láttuk Majláth Györgyöt a főrendiház elnököt, Ghyezy Kálmánt a képviselőház elnököt, Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyért, Rechbauer az osztrák delegáció elnökét, s számos országgyűlési képviselőt, a magyar tudományos akadémia több tagját, egyetemi tanárokat, fővárosi tisztviselőket, hírlapudósítókat sat., kik mindanyian nagy figyelemmel hallgatták Jendrassik Jenő előadását s érdekléltséggel nézték a véghezvitt kísérleteket.

Than Károly egyetemi rektor megnyitó beszéde után Jendrassik Jenő tanár megkezdte előadását, s a nagy tanterem kitünő akusztikájáról mindjárt meggyőződünk. A véghezvitt kísérletekből pedig meg lehetett győződni afelől, hogy míg egy részről a tanár előadási tere — a szükséghez képest mindenfeleképen változathatólag — a legjobban van berendezve, más részről az amphitheatrumszerűleg emelkedő padokból bárhonnét is mindent a legjobban láthatni. Ezenkívül a tanterem rögtön teljesen elsőtétíthető, míg a csillárok gázlámpái villamos szikrák által egyszerűen meggyújthatók. A meggyújtás Gramm-fele készülék által történik, mely a pincehelyiségben van, a vezetők azonban a tanteremig terjednek, honnét falba helyezett hangesövön át utasíthatni a gépszet úgy a nevezett villamos készülék, mint a többi gépek munkában tartására, nemkülönbön ennek szabályozására.

Az előadás alatt bemutatattott a villamosság átváltoztatása fénynyé, hővé és mozgató erővé, ezenkívül a hanghullámok képződése, különböző szintünemények keletkezése, a versejtek fényképei üveglapra vetése, s végül az összehúzódó izomtól és az embertől elvezethető villamóram. Előadás után pedig a jelenlevők megtekintették az intézetnek tudományos célokra szánt helyiségeit, s látták ezeknek a kitűzőtt ezélokknak megfelelő berendezését, nemkülönbön kitünő felszerelését. Az intézet négy osztályból áll, melynek egyike a göcsövi vizsgálatokra, másodika természet-tudományi életiani kutatásokra, harmadika élőállatokon történő kísérletekre, míg negyedike életiani vegytani munkálatokra szolgál, s ennek három földszinti szobája, kis tan-

terme és három pincehelyisége ideiglenesen a közegészségügyi tanszék részére engedtetett át.

Az első emeleti utczai helyiségekben a tanár és a tanszéki segédek lakásai vannak, míg a szolgák részint a földszinten, részint a pincehelyiségekben laknak, hol még a kísérleti állatok (házi nyulak, kutyák, lovak stb.) tartására szolgáló ólak is találhatók, valamint ott van az egész épület részére szolgáló forróvízfűtés központi készüléke is.

Az intézet összes helyiségei folyosók által egymással kapcsolatban állanak, s azoknak minden részébe legkönnyebben eljuthatni.

Reméljük, hogy az élettan hallgatói minél számosabban fogják felhasználni az intézet által bőven nyújtott alkalmat maguk kiképezésére, s így a nemzeti műveltség fejlesztésére.

X.

A rózsá Keleten.

Dionysos Anthios, a „virágos“, a helleneknél a bor, élőfák és virágok istene volt, ki majd Phyllis-ben, a virágok birodalmában, majd a rózsákkal bővelkedő Pangaeanban, majd meg Macedonia és Thraézia rózsálgeteiben lakott. Mielőtt virágai lettek volna, repkényvel koszoruzta meg magát s csak Indiából visszatérte után díszítette fel ő Aphrodite virágfüzérével. A régi görögök nagy kedvelői voltak Flora istennő kedves szülötteinnek, a virágoknak, s ősek é virágkedvelése a mostani görögökre is átszállott. Valamennyi virág között a rózsának van legnagyobb jelentősége s illatát a legnemesebbek tartják. Az arabok már Krisztus születése után az 1000-ik évben rózsavizet készítettek illatos leveleiből; a keresztény templomok, melletts mecsetekké változtatták volna át, rózsavizet öntöztek meg. Szaladin 500 tevé hátán küldött rózsavizet, hogy Omar mecsetjét, melyet a kereszties vitézek keresztýn templommá alakították át, kellően kitisztogathassák vele; II. Mahomed szultán pedig több ezer oka rózsavizet mosatta ki a konstantinápolyi Zsófia-templomot, melletts azt a próféta tisztelőtere szentelték volna. Ázsia több vidékének lakói ruháikat és lakszobáikat, a perzsák meg az utakat és utcákat is rózsavizel öntözik meg és a lakásukba lépő idegenre a szivesen látás jeleül szintén rózsavizet locsolnak. A jonjai szigetek lakói közelebről is azzal öntözték meg a görög katonákat, mikor ezek a szigeteknek Görögországhoz történt csatolása után ott megjelentek. Indiának egyik hatalmas szultánnoje kertjében egy viztartó színlülig töltetett meg rózsavizel s apró zsülipéken át az egész kertbe szétvezettette azt, hogy a kertben üditő rózsáillat áradjon szét.

A rózsáolajat már Homér a legfinomabb olajok közé sorolta, melylyel Aphrodite a Patroklos holt testét bebalzsamozta. De a régiek rózsáolaja nem a most használatban lévő illó (aetherikus) rózsáolaj volt, mert azt a rózsáleveleknek valami kövér olajjal történt össze-fülesztéséből állitották elő. Készítési módját Plinius római természettudós írta le kimerítően.

A keletiek legfinomabb cukrárszkészítményei közé tartozik az ugynevezett rózsácsukor (Rhodosaccharum), melyet úgy állitnak elő, hogy a fris rózsáleveleket forró cukorszörpvel összekavarják; tehát valami befőttes-készítmény az, melyben a rózsálevelek majdnem épen maradnak meg. E nyalánksággal főleg az idegen látogatókat vendéglik meg s vízzel föleresztve szokták kanalizni. Az áprilban virázó Rosa centifoliának némi gyöngye tisztító ereje van, s ezért az áprilisi rózsával készített befőtteseket a keletiek reggelenként kellemes házi orvosszer gyanánt szokták bevenni. Régebben a rózsácsukrot tüdő- és szájbetegségekben hathatós gyögyöszernek tartották.

A kelet egyik legkedveltebb illatszere, a rózsáeczet (Rhodoxidon), mint neve is mutatja, szintén a rózsából készül. Ez illatszereből tavaszszal egész évre valót készítenek s részint salátá mellé, részint betegségekben és ájulásoknál erősítő és izgató szerül használják. Rózsából készült ragtapaszokat női betegségek ellen majd mindennél használhatnak keleten. A kissé vaskosabb keleti nők kalánszámra szedik be a rózsáeczetet, hogy az elhízástól megóvják magukat s ábrán-

dos, ugynevezett érdekes arezszint kapjanak tőle. Ezt a szert főleg az több említett ezélna nálunk, a müveltebb nyugoti országokban is gyakran használják, minek aztán nyugoton is épen úgy, mint keleten hosszas és kínos betegség szokott lenni a következése.

Bóditó szerek.

A bóditó (narkotikus, e görög szótól: narkó, zsiabasztani) szerek használata híhetőleg oly régi, mint az emberiség maga. Az emberekben mindenkor megvolt s megvan jelenleg is a hajlandóság, hogy testi avagy lelki fájdalmak ellen a mestereseges uton előidézett kábítás-szülte feledésben keressenek óvszert és menedéket. Az ily bóditó szerek, ide érteve a csillapítókat is: a mákonyt, beléndeket, belladonnát stb., melyeket szintén a narkotikumok közé szoktak sorozni, főleg az agrendszerre gyakorolnak befolyást, s gyakran igen különös jelenségeket idéznek elő. Különböző hatásúak szerint nevek is különbözök; azokat, melyek a vér gyors keringését s a szerek izgatottságát enyhítik vagy megszüntetik, csillapítóknak, melyek a fájdalmat elenyésztetik anodinóknak s végre, a melyek alvást idéznek elő, hipnotikus szereknek nevezik.

Johnston Jakab angol tanár érdekes statisztikai kimutatást állitott össze a különbözök népeknél használatban lévő narkotikus szerekéről, mely kimutatásból pár adatot érdemesnek tartottunk ide jegeyzni. Sziberiatban bizonyos taplófajú gombát, Törökországban, Indiában és Kínában opiumot (mákoknyt) használnak zsiabasztó szerül; továbbá Perziában, Indiában és Törökországban s egész Afrikában Marokkótól kezdve a Jöremény-fokáig, sőt még Brazília indiánjainál is a kender, illetőleg hashish a legkedveltebb kábítószert. Indiában, Kínában és a levantei Archipelagus szigetein a bétel-diót és a bétel-borsot használják; Polynésia szigetén az árc (manilai kender vagy Avaca), Peruban és Bolíviában a coca-bokor (perui vörösa), Uj-Grannában és a Himalaya bércein egy vörös bogyófaj, Ázsiában, Amerikában s mondhatni az egész világon a dohány, Florida indiánjainál valami émyitvő magyal-fele növény és más vidékeken más bóditó szerek okoznak hol kellemes, hol kellemetlen érzék-zsibbadást az erre áhitóknak.

A legrégebb óskorban sem volt nép, mely valami bóditó szert ne használt volna; oly vidék sincs az egész föld kerékéségén, a hol a nép testi vagy lelki szenvedési ellen ily enyhítő vagy csillapító szert ne találma, bármily távol eső, elhagyatott, vagy kopár terület is az máskülönbén; s végre a világtutatók még nem találta oly vad és annyira elburtolt, müveletlen törzset, a mely a büfelejtésnek vagy fájdalomnyitésnek ilyetén mestereseges módja iránt tökéletesen közönyös lett volna. Ez a segédszköz és használatának szokása épen oly általánosnak tekintetű, mint az életfenntartásra multhatatlanul szükséges evés és ivás.

Kiszámították — természetesen csak megközelítőleg — azt is, hogy a különbözök narkotikus szerek a dohányt 800 millió, a mákoknyt 400 millió, a kendert és hashist 3—400 millió, a bételt 100 millió s végre a cocabokrot 100 millió ember használja.

Oly hajlam ez — teszi hozzá az angol tanár — mely, a mint látszik, az emberi természetben gyökerezik és nem irtható ki onnan semmiféle kormányi vagy erkölcsi rendszabályokkal. Egyidőre talán lehetne befőkenteni, de újabb erővel tör az ki megint, s a megakadályozására tett kísérletek kielégítő eredményre még eddig soha sem vezettek. Bizonyítják ezt ama kísérletek, melyeket a spanyolok Peruban tettek a coca használatának elnyomására. A királyok és papok, kik a dohányozást el akarták tiltani, nem voltak szerencsésebbek hajdan Európában, mint Ázsiában a 60-as évek alatt, úgy az európai, mint az ottani kormányok a mákony használatának megszüntetésére tett kísérleteikben.

S. L.

Érdekes régészeti lelet.

A londoni „Academy“ egyik közelebbi számában Chester J. G. Egyiptomból oly régészeti leletéről közöl tudósítást, mely mind a természet-tudósokat, mind a régiségbuvárokat egyaránt

érdekelni fogja. Karnac gyönyörű templomának romjai között a mult hónap elején szegény arabok áskálgtatták azt a mézspont és kőragasztó-melék, melylyel tavasz felé földjeiket trágyázni szokták. Ásás közben egy homokból faragott nagy szekrényre bukkantak, melyet azonban szerencsétlenségre eltörték. A kóládában egy nőstény vizilónak (hippopotamus) zöld bazaltból valóban ritka müvészettel kifaragott alakját találták, mely álló helyzetben volt s mindkét oldalán jelképek voltak láthatók.

Minthogy az egyiptomi hatóságok nemcsak hogy meg nem jutalmazták, sőt inkább, ha tudomásukra jut, megbüntetik azokat, kik ily nagybecsű fölfedezéseket tesznek, és a talált holmikát minden kárpótlás nélkül elkobozzák, a szegény arabok siettek odább állni a fölfedezett kincsessel és elrejtették azt. Egyikük azonban, félve, hogy a többi megesalja, fölfedezte a bazalt viziló rejtékelyét s a luxori kormányzó éjnek idején katonáival elvitette az érdekes régészeti leletet, melynek értékét ő jól ismerte s jó nyereséget remélt belőle. A kólak tehát Mariette bey kezei közé került, ki akkor egy gőzösön véletlenül épen Luxor előtt horgonyzott.

Az „Academy“ -ben közölt levél e régi emléket, ama kólappal együtt, melyen a viziló alakja áll, körülbelül három lábnyi magának írja le s azt állítja róla, hogy bámulatos szabatosággal van kifaragva s csiszolása is tökéletes és kifogástalan. Hátán hieroglyph-jegyekből álló hosszú felírás vonul végig s az alakkal szemben a kólapon, melyen áll, szintén hosszabb felirat látható. A kólá hátulsó részére faragott felírás legelőkeletesebbnek látszik, de mindkettőt nagyban felülmúlja müvészet tekintetében magának a kólaknak ritka szép faragása, mely az ó-egyiptomi müvészetnek valóságos remeke és szebbnek s müvésziesebbnek tartható ama hires zöld-bazalt tehénalaknál is, mely ugyan e korból származik s jelenleg a bulaki muzeumban látható. A feliratok I. Psammethicknek, továbbá neének és leányának nevé tartalmazza s a már említett homokkő szekrény oldalán egy más király neve is előfordul, mely eddig teljesen ismeretlen volt a régészek előtt. Ez érdekes régi emlék is valószínűleg a bulaki muzeum gazdag gyűjteményét fogja szaporítani.

Kazinczy Ferencz egy levele.

Nyelvünk s irodalmunk nagy reformátorának, irodalmi érdekű s irodalmörténeti fontosságú tömérdek levele után ime egy, mely egészen csak magán-, s csak ethikai jellegű, de mindazonáltal, mint nagy szellemek minden nyilatkozata, érdekes. Midőn kuffstein-i fogságából kiszabadult, írta ezt rokonának, barátjának, Kálnásy Istvánnak, ki nejét akkoriban veszté el.

A levél így hangzik:

Regmecz, jul 7. 1801.

Édes barátom!

Szenvedő embert okok által vigasztalni, ingerlés; s kinnak idő kell, hogy magát megemésztse; megemésztí s vidul. De az együtt keserűben valami oly titkos édesség van, a melyet a legmélyebben lesujtottak sem örömet tagádnak meg maguktól. A nagy lélekkel szenvedő példája a roskadozót is felemeli. — Barátom, az én szenvedéseimnek ugyan vége vagon, — junius 28-ika leoldotta rólam bilincseimet; boldog vagyok: de boldogságom még oly igen új, még oly igen közel állok a parton azon kőszálakhoz, a hol hajótörést szenvedvén a nyeldeső habokkal küzdöttem, hogy bizvást nezhetsz együtt-szenvedő társadnak. A te eseted igen nagy, irtóztató! De nem oly nagy, nem oly irtóztató, mint az enyém. Ölelj meg, fogadd kedvesen megjelenésemet, és ha fájdalom tágul, örvendezz szerencsémén. — Az isten a te sebedet is begyógyíthatja, még be fogja gyógyítani. — Feleséged elvesztési, az nagy csapás; de azért még sem oly rémisítő esapás, mert előre lehetett várni. Közös ez mindenkivel, ki a házas élet örömeit élvezni szerencsés volt. Élj szerencsésen édes barátom, és szeress s szeress.

Barátod

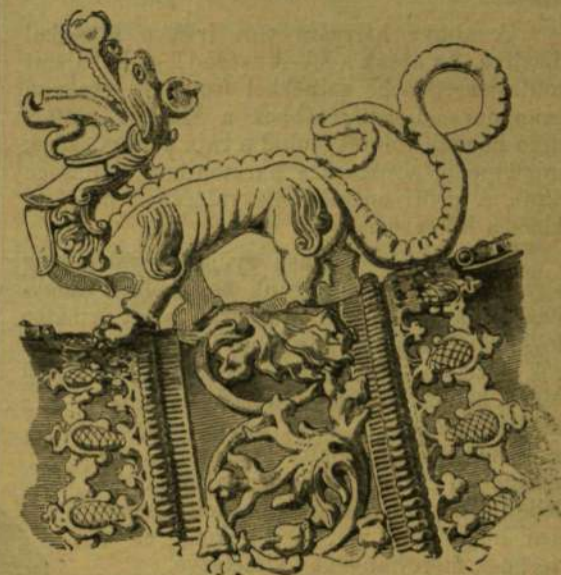
Kazinczy Ferencz.

U. i. Anyám szivesen köszönt. Én prima juni értem haza. Azóta csak Szöllöskén. Lasztó-ezon és Kázmérban voltam. Nem sokára Biharba megyek le.

Közi: Kazinczy Lajos.

A müörténelmi kiállításról.

II.

A müörténelmi emlékkiállításból, mely egyházi kincsekben leggazdagabb, ezuttal is ezek közül mutatunk be még néhány kiválóbb darabot.

A győri egyház kiállitási csoportjában mindenkinek föltünik egy óriás nagyságu könyv, diszes kötésben. A bécsi kiállitáson is nagy figyelmet gerjesztett, ugynevezett győri antiphonale ez, melynek szétszórt különbözök részeit ft. Römer kutatta össze, s aztán egybekötve, a régi bekötésből még megmaradt ékítményekkel is ellátta. A könyvtábla ékítményei a vésőzet és ötvös-mű igen becses maradványai a XV-ik század közepéről. A tábla négy sarkát az evangelisták négy jelvénye (a sas, ökör, oroszlán, stb.)

A Mátys-féle nagy kehely ékítménye.

borítja, bronzba öntve és ciselírozva, természet-szerű felfogással és szabatos kidolgozásban. A könyv hátsó táblájának sarkain keresztelő János és János evangelista, Jeromos és szent László király lovas alakja látható; ezek az aranyműves mesteri kezét tüntetik föl. A tábla közepét ékítő müdarabokból csak egy maradt meg, a Máriaát ábrázoló. Valószínűleg ez a hátsó tábla ékítménye volt, az első tábláé pedig Krisztus alakja. Most az előlapon Mária van, s szép müdarabot tünteti föl egyik képünk.

Mária a gyermek Jézussal szokás szerint félhaldon áll, bő és pulva redőzetű ruhában, fején korona. A négyszirmu rózsában jobbra, és balra egy-egy angyal melléke, mindkettő hangszerekkel, és szárnyaik tekercset képeznek, mint

Nagy kövekből készült emlékek és sirhalmok.

(Vége.)

A kő-köröknél sokkal nagyobb mennyiségben s a világ több táján szétszórtva találhatók a sírok, vagy sirhalmok. Ezek közül a legnagyobb rész kétségtelenül halott eltakarítására szánt halom, azonban egynéhány emlékezet okáért is hánythatott, mint a mit Lábán és Jákob készített, vagy a melyet a tizezer halmozott fel, midőn híres visszavonulása közben a tengert legelőször megpillantá.

A sírhalm nagysága a megboldogultat környező tisztelt megközelítő mérvül tekinthető, legalább az észak-amerikai indiánokról ezt állíthatni.

Az amerikai indiánokról s egyéb vad törzsekről is elmondható, hogy „a halottnak nem lehet oly becses portékája, a melyről azt tartanák, hogy kár volna eltemetni vele. A legrágább öltözet, fegyver, ékszer és eszköz sírjába tésztetik”, melynek rendszeren „a legbájosabb környezetű” helyet választják; vagy valami kiemelkedő hegymagaslatot, vagy pedig rejtett, csendes völgy ölében fekvő domborulatot.

Ugy látszik, hogy koporsót nem használtak a kő-korban, ámbar Greenwell néha rothadt fának akadt nyomára, sőt egy ízben a sír oldalán durva deszka lenyomata mutatkozott.

A sírok legnagyobb része pusztá föld- vagy kőhalom, mely a holtak csontjait vagy hamvait takarja, de néha a halottnak földi maradványainak védelmére szánt kőszekrény vagy láda van a sírhalmban, vagy pedig a dún dolmenekhez többé-kevésbé hasonló dolmenbe helyezték a holtat, ezt még viszont földhalom alá temették el. Ily föld alá temetett, vagy pedig szabadon hagyott dolmeneket találhatni Afrika északi részében s Indiában.

Skandinávia néhány legrégebb sírhalmja egészen más jellegű. Ezekbe nagy kőtömbökből készített síkator vezet, mely majd mindig délre vagy keletre irányul, északra sohasem; e síkator után egy tágas központi kamarába torkollik, a melyben a fal mellett köröskörül ülnek a halottak. Goldhavennél péld. 1830-ban egy ily sír (ha ugyan így nevezhetjük) felnyitván, számos csontváz találatot benn, alacsony padon a falak körül ülve, mindegyik mellett ott voltak fegyverei s egyéb ékszerai. Ime a sarkvidéki népek lakásai, az eszkimók s grönlandiak „téli lakóházai”, a szibériaiak „yourt”-jai, tőkeletesen hasonlóak ezen „sír-kamrákhoz”, ezen „síkatörő sírokhoz”. A szibériai yourt, Erman leírása szerint, egy kissé a földbe mélyített, központi szobából áll, mely nagy kővek hián fából készül, a tetejére s oldalai körül föld van hányva, a mi által egész halomformájú lesz. A bejárat dél felől van, s ablak gyanánt is hagnak néha egyik oldalon egy kis nyílás. Üveg helyett jégdarabot tesznek rá ablakul, mely eleintén egy lábnyi vastag, s négy-öt rendszeren egész télen eltart. A tüzhely a bejáratnál szemben

is csak úgy lakja azt a házat mint azelőtt; azonban az előkelőbbek közt már nagyobb a műveltség, mert ily eset után örökre kiköltöznek belőle. A dahomák, yorubák s az Arany-parton lakó egyéb nemzetségek közt szintén hasonló szokás uralkodik. Sőt az még nagyobb figyelemre méltó, hogy az eszkimók is gyakran ugyanazon házban hagyják a halottat, a melyben életben lakott.

Ily körülmények közt nagyon valószínűnek látszik, hogy a „síkatörő sír” csak a lakház másolata, továbbfejlesztése vagy pedig a változott ezél kívánalma szerint idomított használatmódja; ugyanis Skandinávia őslakosai nem bírván jelen állapotuktól teljesen különböző jövőt vagy pedig a mihez egyáltalán nem hasonló világot elképzelni, az által mutatják ki tiszteletük s szeretetüket a halottak iránt, hogy eltemették velök mindazon tárgyakat, a melyeket életökben legjobban becsülték: a nőkkel ékszereiket s a férfiakkal fegyvereiket. A házat eltemették tulajdonosával együtt, s a sír betüzettségét lakkháza volt a halottnak. Midőn valamely főember halt meg, kedvező székébe ültették, eleje ételt, ital tettek, mellé rakták fegyvereit, házat bezárták, s az ajtót betemetették; s csak akkor ásták fel újra, midőn neje vagy gyermeke a szellemek birodalmába utána költözött.

Téli és nyári lakások Kamesatákban.

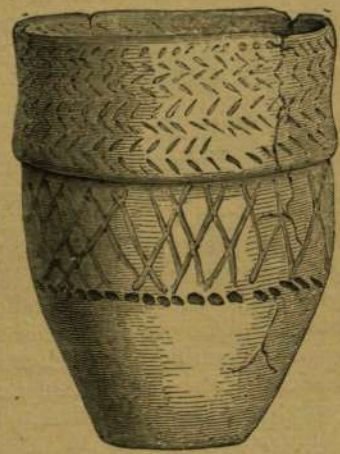
Angliában és Franciaországban alkalmasint azért találnak aránylag kevés síkatoros sírt, mivel itt az éghajlat szelidebb levén, földalatti „téli lakásra” nem volt szükség

A holtak eltemetésére fordított nagy gond, s a velek eltemetteti szokott eszközök, némely régészek véleménye szerint, a lélek halhatatlanságába s a testszerinti fennmaradásba vetett hit tanbizonyosságai; nyilván kiteszik ez azon bevett szokások, hogy nem csupán a holtak tulajdonát képező fegyvereket, eszközöket s ékszereket temették el, hanem oly edényeket is, a melyekben hihetőleg étel és ital lehetett. Efféle sírokban talált edényeket tüntettek fel az itt látható ábrák is.

Hogy a sírok igen sokfélék, azt természetesen fogjuk találni, ha elgondoljuk, mily hosszú időszakok maradtak azok, a melyekre most lassanként rábukkannak, s hogy már a sírok belsejében talált maradványokból is a legrégebb

köröktől, midőn még igen durva kőszerszámokat használtak, a csiszolt kőkorszakon át egész a bronz hanyatlása koráig terjedő időszakokra lehet következtetni; s azonfelül a hány a nép, annyiféle volt a szokása is; mert ha némely főbb vonásokban megegyeznek is, mindig mutatkozik eltérés a részletekben, így például a halottal eltemett készületekben és szerszámokban, még ha a valószínűség szerint egyazon fejlettségi fokon álló korból származnak is ama készítmények.

A mi a halottégetés szokását illeti, erre nézve már nincsenek döntő bizonyítékok; ámbar 100 bronzkori sír közül csupán 19-ben látszott a holttest összehúzóda eltemettének, kinyújtóztatva pedig csak 7-ben. Ennélfogva kétségtelen, hogy a bronz-korban rendszerint megégették a halottakat. Ámbar igaz, miként számoltalan égetéssel történt temetésnél, ha ugyan szabad e kifejezéssel élnem, semminemű bronztárgyra nem akadtak. De mivel ez a fém mindig

Temetési urna.

Ívő kupa.

költéses lehetett, ugyanazért nem ok nélküli azon fölteszünk, hogy ezen temetések közül sok, sőt mondhatnánk tán a legtöbb, a bronzkorból való, habár semminemű ércztárgy nem találatot is bennök.

Az új kő-korban, kétséget sem szenved, hogy a szokott ily vagy összehúzódot helyzetben temették el a holtakat. Röviden tehát valószínűnek látszik, bár kielégítőleg koránt sincs bebizonyítva, hogy Nyugat-Európát illetőleg, ez a helyzet a kőkornak jellemzője, az égetés a bronz-kor; azon eseteket pedig, a melyekben kinyújtóztatva lették a tetemet, kevés tétovával a vas-korra vihetjük vissza. Egyedüljében azonban azt is be kell vallanunk, hogy ez a dolog távolról sincs még kétségbevonhatatlan bebizonyítva; sőt azt sem szabad felednünk, miként az angol-szász korban, némely törzsek megégették, mások pedig, csak a nélkül temették el a holtakat.

A hétről.

© Régi mondas, de ma is találó, hogy az országban első ember a földművelő, mert még a királynak is az ad kenyeret. Most is azon jár mindenkin az esze, hogy ugyan milyen lesz a termés? A pénzügyminisztertől az utolsó diákgyerekekig minden ember, a ki a terméstől várja tárczája megteleését, csak azzal fogadja ismerősét: tett-e a fagy kárt? A vidéki ember itt Budapestben annyi kérdésozóknak van kitéve, hogy utóljára, ha ismerőssel találkozik, már nem is az „adon isten”-nel kezdi az üdvözlést, hanem mondja előre, hogy: „A zöldség teljesen, a kapásnyóvól ismeretes, a gyümölcs csaknem végképen elfogyott; a rozstó épen virágában érte a veszedelem: annak vége. A buza feje — hála istennek — még szárbán volt: annak talán nem lesz baja. Különbben még majd csak akkor tudjuk meg a kárt egész nyáraságában, ha egynéhány meleg napunk lesz. Egy kis enyhe eső sok sérülést helyre hozhatna!” No, az enyhe eső megjött, de annyira megjött, hogy már az áldás is csapásra fordul. Egy kis „jó idő” olyan szükséges volna már, hogy hamarjában ki sem lehet mondani. „A hol megdőlt a gabona: ez

után az esőzés után már dölve is marad!” — mondja vidéki ismerősünk s annyit még mi budapestiek is tudunk, hogy a megdőlt gabona szalmában adhat, de szemben sohasem ad gazdag termést. Eszünkbe jut a régi vers:

„Nézd a búzalkaszt! Búzákn emelődik az égnek Mig üres! és ha megért: földre konyítja fejét!”

Ha már üres is lekonyítja fejét: nagyon szomorú kilátással biztatja gazdáját!

„Bort, búzát, békességet!” szokott a magyar ember kívánni, ha igazán szíve szerint meg akar valakit áldani. A bort már megdézsmálta a fagy, a búza még isten kezében van, a békével — már biztatja Andrassy Gyula gróf, a közös külügyminiszter, a delegációkat. Igaz, hogy csak egy esztendőre igéri, de hát az is csak jobb a semminél. „A holnapi nap gondot visel az ő dolgairól”, az evangélium szerint; hát még a jövő esztendő. Ebben hát meg is nyugodnánk valahogy, sőt még egy kissé örvendünk is Andrassy nyilatkozatának, mert Kuranda urat, ki a provizorium alatt olyan könnyen gunyolódott velünk magyarokkal, igazán kimondva lefözte s tulajdon német társaiul nevette ki a „dokter” urat. A dokter úr nem volt megelégedve a külügyminiszter nyilatkozataival, melyek után — mint mondá — ő még folyvást homályban marad az iránt, hogy a külügyi kormány mit fog tenni a keleti ügyekben és a béke biztosítására. Andrassy jól ismervén a diplomácia elvét, hogy dobbal nem szoktak verebét fogni, megkérdezte Kuranda urtól, vajjon melyik nagyobb baj: ha Kuranda ur homályban marad továbbra is, vagy ha az egész világ megtudja időnap előtt a külügyi kormány eljárás terveit? A németek kacagása mellett (mert Andrassy szavait „nagy derültség” követte) leülő Kuranda ur fejének két oldalán két széles legyező forma valami látszott meglebbenni. Némelyek azt most vették észre először, mikor Andrassy leleplezte, mások pedig azt mondják, hogy a legyezőket már akkor is viselte a dokter, mikor Schmerling vitorlái alá segített szélet hajtani, csakhogy akkor ez a két legyező — orszálmórral volt bevonva.

De már nevetni sem merünk, mert épen mikor e sorokat írjuk is, minden perczen öszszébb-öszszébb vonulnak a felhők — s ki tudja, milyen lesz a termés!

Irodalom és művészet.

— Kiss József költeményei most kerültek ki a sajtó alól. A szerző először 1868-ban lépett fel egy kis füzettel, mely „Zsidó dalok” cím alatt jelent meg, kedvezően fogadtatott s azóta el is kelt. A most megjelent kötet azóta irt költeményeit foglalja magában s első füzetéből csak négy verset vett át e gyűjteménybe. A költemények a következő gyűjtemények alatt vannak csoportosítva: „Dalok az utczáról”, „Regény”, „Tragédiák”, „De profundis” (költői beszély), „Zsidó dalok”, „Ve-gyések”. A regény cím alá foglalt hét vers tulajdonképeni történetet nem foglal magában, csak némi kapcsolat van a lyrai apró versek egymásután haladásában. A tragédiák pedig voltaképen haladásaiban, melyeknek tárgya nagy részt (négy közül három) a zsidó életből van merítve. Ma is legjobb köztük a „Dal a szegény Arjáról”, mely a szerző első gyűjteményéből ismeretes. Az elhunyt Ormody Bertalanon kívül jóformán csak maga van Kiss József, ki a magyar költészetben a zsidók világából is merit eszmét és tárgyát költeményeihez, s ez egyéb jó tulajdonai mellett némi sajátos érdeket is kölcsönöz kötetének. Mai számunkban mutatványt is közlünk tőle s a Franklin-társulat által díszesen kiállított könyvét a közönség figyelmébe ajánlván megemlítjük, hogy ez mint a szerző tulajdona jelent meg s ára 2 frt.

— „Tájékoztató” című heti lap első száma jelent meg Csobor Béla és Kaszaly Imre szerkesztése alatt a „Hunyady Mátyás” című könyvnyomdában. A lap bevezető, tájékoztató cikkeknél kívül a Berzsenyi-ünnepély fontosságáról ír egy cikket, melyben az erkölcsök romlásáról szól. Mindszeny Gedeontól egy költeményt „Tánc az arany borju előtt” cím alatt. A „Heti krónika”-n kívül apró közlemények s könyvismertetések vannak benne. Ez új lap ára egész évre 6 frt.

— „Gömöri Hírlap” című új vegyes tartalmu hetiközlöny indul meg Rozsnyón. Szerkesztője: Benyó József főgymnáziumi tanár. Kiadója Kovács Mihály. Előfizetési ára egész évre 6 frt, negyed évre 1 frt 50 kr.

a nemzeti színházban előadások egész mozgalmat támasztott a hírlapiradalmában. Először „Antigone”-t fordította le, melyet a nemzeti színházban nem sokára előadni s ez lesz az első eset, midőn a nemzeti színház ógörög klasszikai tragédiát mutat be a magyar közönség előtt. Most „A trachisi nők”-et fordította le s ez nyomtatásban is megjelent rövid bevezetéssel és jegyzetekkel. E tragédia tárgya tulajdonképen „Dejanira”, Herakles neje, ki férjét, hűségét akarván biztosítani, akarhatja ellen megmérgezi s ebből foly Dejanira tragédiája. A trachisi nők csak a görög drámákban szokásos kart képezik a darabban. A füzet Temesvárott nyomtatott ára; nincs feljegyezve.

— „A magyar nemzeti irodalom története” című alatt, az új tanterv alapján, középtanodák felsőbb osztályai számára irt egy tankönyvet Erdődi Béla, bölcsészettudor, a budapesti VIII. ker. községi főreáltanodán a magyar nyelv és irodalom rendes tanára. Könyvét, mint előszavában mondja, főként azért írta, mert a középtanodák részére a közoktatási minisztérium által kiadott tanterv a nyolczadik osztályra „a magyar irodalom fejlődésének áttekin-tését szabta ki s egy évi tanfolyam részint nagyon hosszuk, részint nagyon rövidnek és vázlatosnak az eddig megjelent művek. Ez a munka az eddigiek között közép helyet foglal el, s minthogy a hatodik osztályban a prózai műfajok elmélete mellett, ezek irodalmát is történeti fejlődésében megismeri a növendék olvasó könyvből, a hetedik osztályban ugyanígy tanulja a költői műfajok elméletét: ennél-fogva ez a munka főként arra törekszik, hogy rendszeresen egybe foglalva ismertesse meg azt a fejlődést, melyet az olvasmányokból vázlatosan már ismer a növendék. A legrégebbi kortól kezdve mind bővebben tárgyalja az újabb-újabb korszakokat s némely téren nemcsak a legújabb, hanem egészen a legeslegújabb nemzedékek is eljön, a mi már inkább statisztikai számbavétel, mint történelmi ismertetés. A szorosabb irodalmi és tanügyi folyóiratok szólnak hozzá részletesebben, mi csak annyit említnék, hogy szerzőnek nem volt célja az irodalomtörténet irodalmát tisztázni vagy bővíteni, hanem csak az eddigi anyagot akarta feldolgozni egy rövid tankönyv keretében. Aigner Lajosnál, Budapestben jelent meg s ára 1 frt. 20 kr.

— Két tankönyv. Ifj. Csáthy Károly debreczeni könyvtáros kiadásában megjelent Békési Gyula tanár „Elemi latin nyelvtan”-a, középiskolák alsó osztályai számára; ára 1 frt. — Ungvácsk Debreczenben ifj. Csáthy Károlynál megjelent: „Vegytan”, középtanodák s magánhasználatra ábrákkal, irta dr. Kócs Gábor, a debreczeni reáltanodában vegytan-tanár; ára 2 frt 60 kr.

— Oltványi Pál, a szegedi jövedelmi adó fel-szólamlási bizottságnak négy év óta ülnöke, aláírasi ívet bocsátott ki ily című munkára: „Tájékoztató utmutatás a különféle egyenes adók bevallása, tárgyalása és felelőzése iránt Magyarországon”, mely július vége felé fog magyarul s németül is megjelenni. A szerző a jövedelmi adóról szóló művét, melyet két hó előtt adott ki, most újra átdolgozta és megbővítette, 12-féle adót vett fel könyvébe és mindegyikről utasítja a felet az adóbevallása, tárgyalása s felelőzése iránt, megmagyarázza az adókövető közegek és fel-szólamlási, ugy közgazdasági bizottságok hatáskörét, tehát ugy ezeknek tagjai, valamint az adókö-veletek meríthetnek tájékozást művelőből. Kapható lesz a 16 ivnyi mű 1 frt 50 krért, a szerzőnél. Szegeden, (bejárás 394. sz. a.)

— „Tájékoztató” című heti lap első száma jelent meg Csobor Béla és Kaszaly Imre szerkesztése alatt a „Hunyady Mátyás” című könyvnyomdában. A lap bevezető, tájékoztató cikkeknél kívül a Berzsenyi-ünnepély fontosságáról ír egy cikket, melyben az erkölcsök romlásáról szól. Mindszeny Gedeontól egy költeményt „Tánc az arany borju előtt” cím alatt. A „Heti krónika”-n kívül apró közlemények s könyvismertetések vannak benne. Ez új lap ára egész évre 6 frt.

— „Gömöri Hírlap” című új vegyes tartalmu hetiközlöny indul meg Rozsnyón. Szerkesztője: Benyó József főgymnáziumi tanár. Kiadója Kovács Mihály. Előfizetési ára egész évre 6 frt, negyed évre 1 frt 50 kr.

— Képzőművészeti hírek. A budapesti-lipót-városi állami gymnasium díszterme számára Than Mór és Lotz Károly a falfestmények számára kartonokat rajzoltak. A közoktatási miniszter most megbízta a két előkelő művészt, hogy a falfestményeket is minél előbb kezdjék meg. — Deák Ferencz életnagyságu képét e napokban függesztették föl az országgyűlési szabadulvi kör helyiségében. Az elhunyt ináti tiszteltől a kormány ajándékozta ezt a körnek, s Pálfi Béla fiatal kőipró festette. Deák egy pamilon ülve van ábrázolva. Barabástól pedig a képzőművészeti társulat képképzésében látható Deáknak egy újabb arcképe. — Huszár Adolf már elkészítette Eötvös álló szobrának agyagmintáját, most Szentpéteri és Gyulai Ferencz derék színészeink mellszobrálva foglalatoskodik; az előbbi a nemzeti színház, az utóbbi a kolozsvári színház részére készül.

— A nemzeti színház operájának állandó vonzereje még mindig Donadio k. a., kinek föllépni mindig megölték a színházat. Vendégszerelését június első napján végzi be, de az őszkor ismét visszatér. A drámai előadásokat most rendszeren csak középszámú közönség látogatja, s még az újdonsá-gokra sem telik meg a nézőtér, mint nem telt meg e hó 24-én sem, az „Egy királynő szerelme” című öt felvonásos drámára. E darab szerzőjét Virág Benő-nek vallotta a színpad, azonban épeneséggel nem volt titok, hogy ez álnév, s két szerzőt, (b. Horváth Miklós és Farkas Albert) takar. Az új dráma nem tetszett, mert alig van benne valami cselekvény, s a mi történik gyöngén, elég gyakran pedig naivul van indokolva; a kidolgozás gyarló, és nyelvezete közön-séges. Tárja pedig nagyon emlékeztet Laube „Es-sex gróf” drámájára. Hősnője Krisztina svéd királynő, ki belő szeret egy francia menekültbe, Liárd lovagba. Liárd politikai célokból igyekszik megnyerni a királynő vonalmát, s már sikerül is, azonban ekkor közelébe neje. Közbelépés annyira megségyeníti a királynőt, hogy ez haragjában gyal-mázi kezd a nőt, mire Liárd fölháborodva ránt kardot a királynőre. De elfogják, s mint a királynő életére törő halálra ítélik. Krisztina királynő alá is írja a halális ítéletet, hogy megmentse hírnevét, s Liárd feje ép ugy a porba hull, mint Essex grófé, kit szintén neje miatt fejeztet le Erzsébet királynő. A darab egy pár jelenetben csakis a közreműködők (főképp Felekyné, továbbá Kassainé és Nagy Imre) játéka tetszett. Ez új dráma nem nyereség se az irodalomra, se a színházra.

— A népszínházban az eleven életet jól szítják s éberen tartják az érdekeltséget. Az utóbbi napokban Krecsányi Sarolta a vidék legjobb operette-énekesnője vendégszerelést, s tetszett is. Négyser lépett föl, kétszer a „Trebizondei hercegnő” című Offenbach-féle operetemben, mely most került először színre a népszínházban; kétszer pedig „Angot”-ban, mint Clairette. Hangja noha nem egyenletes, de kellemes, s élénken és otthonosan játszik. Valósi-nüleg szerződöttni fogják, s akkor ismét egy jóravaló erővel gyarapszik a népszínház. — Péntekre a korán elhunyt Tóth Ede pályanyertes népszímműve, a „Toloncz” volt kitéve, melyet nagy érdekléssel-gel várt a közönség. A próbáról kiszivárgott hírek a darab második felvonásának nagy hatását emle-gették, és Soldosné kitünő játékát egy boldogtalan lány szerepében, a mint egy koresmába menve, keserves dal és kétségbeesett tánc közt akarja magát megölni a borba vegyített méreggel. A népdalokat, melyeket Erkel Gyula hangszerelt, szintén dícsérték, s általában kedvező hír előzte meg az egész előadást.

— A budai színpadon ismét megkezdődtek az előadások e hó 20-án. Temesváry szintársulata működik itt most is, de eddig az idő sehogys sem kedvezett. Az első előadás fagyos estén folyt, s a szellessz színpadon ugyanancsak didergett a közönség; a többi este is hűvös vagy esős volt, s ekkép közön-ségről alig is lehet szó. Az eddig előadott darabok különben mind a legismertebbek közül valók lévén, a kíváncsiságot sem ingerelték. Magok az előadások közepesek. Temesvárynak nagyon rajta kell lenni, hogy vonzó darabokat hozzon színre, összességű előadások mellett, mert a budai színpad is csak a

VASÁRNAPI UJSÁG

Előfizetési feltételek. VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK... 23. szám. — 1876. Budapest, június 4. XXIII. évfolyam.

Bécsbe költözés miatt

Lonka K. és Társa kész ruha- és fehérmű-termében Budapest, kis-híd-utca 5. sz., I. em.

az összes készletben levő ruhák, felöltők, női fehérműek, vásznak, fűzőruhák és himzészekből jelentékenyen leszállított árakon végeladást tartanak.

Hölgyeknek igen fontos. Uszó-öltönyök... Gyermek ruháskák... Háló-köntösök...

Hölgy-toilettek... Valódi vaszon-ceru rojt- vagy himzészel díszítve, a ft 15, 18, 20 ftig.

Menyasszonyi készletekre... Megrendelések utánvétel mellett a legjobban teljesítettek; nem tetesző tárgyak visszavételnek.

Ruhák és háló-köntösök megrendelésénél a nagyság leírása kérietik.

A sport- és utazó-idényre!

Férfi és női utazó bőröndöket, utitáskákat, toltette-berendezéssel plaid-roulono-kat, valamint mindenemű finom bőr-diszmu-árakat legnagyobb és legszolidabb választékban a legolcsóbbra szabott saját gyári árakon ajánl!

Schön J., Budapest, Gizela-ter (Haas féle palota.)

Egyszersmind valódi angol nyergek, gyeplok és az összesen ide vágó Lóverszámok legdusabb raktára található nálam; továbbá kocsizó-, vadász-, lovagló-ostorok és pálcák stb. Vidéki megrendeléseket a leggyorsabban teljesítetek.

Lovagló-eszközök

Angol nyergek dísznöbörből, 15 ft-tól kezdve 40 ft-ig. Hölgy-, úr- és pony-nyergek. Angol kántárok, egyes száral 2 ft 65 krtól 3 ft 50 krig, kettős száral 5 ft-től 10 ft-ig. Kengyelvaszárnyak párja 2 ft 50 kr, egyes 3 ft 50 kr.

Ugró-szifjak ft 3-4.70. — Finom terhelők és kő-tel-terhelők ft 2.80-3.60. Nyeregtakarók (feszítők) darabja 3-5 ft-ig. Nyeregszabák ft 1.80-4.75. Feszítő-szabák ft 1.15-3. Négykeresés szabák ft 1.70-2.50. Trenzálok 50 krtól 1 ft-ig. Allkappa-láncok 75 kr. Lovagló-sarkantyúk, asztályasok 80 kr., felszatólok ft 1.50-2 ft-ig, felszatók 1.60, sarok-géppel 2 ft-ig. Lovagló-ostorok minden nemű 80 krtól 15 ft-ig, hátsó-ostorok 55 krtól 12 ft-ig, agarászó-ostorok ft 3.75-15 ft-ig. Lómércekek 90 krtól 3 ft-ig. — A sport harisnyai, és szak-értők különös figyelembe ajánlják az utazóknak.

angol nyergel önműködő terhelő gépezettel, mely oly leleményes módon van a nyergre alkalmazva, hogy nem csak a nyergelést magát eddig el nem ért módon könnyűvé teszi, hanem a nyergelést elve lovaglás közben is lehetőséget tesz a terhelő megmozdítását, mely rendszeren engedni szokott. Ily új nyergel 25 ft-től kezdve 60 ft-ig kaphatók.

Uj petroleum viharlámpa, órá rúccsal, mely a legnagyobb szélben sem oltódik, felolvas esetben pedig magától alszik el, s ennél fogva mint igen előnyös tüntetés lámpa-alkalmos ajánlható, darabja ft 2.85.

KERTÉSZ és EISERT Budapest-Dorottya-utca 2. Irásbeli megadások gyorsan teljesítettek. Árjegyzék bérmentve.

Legjobb női fehérmű.

Chiffon-ingek á ft 1.50, 1.75, 2.25, 2.50, 2.75, 3. Vászongingek á ft 2.50, 3.350, 4.450, 5.6, 7, 8, 9, 10, 11, 12-20. Chiffon-lábravalók, á ft 1.75, 2.25, 2.50, 2.75, 3-6. Chiffon- és battiszet-corsettek, á ft 1.75, 2.25, 2.50, 2.75, 3, 3.50, 4, 4.50, 5, 5.50, 6, 7-20. Legújabb gallérok és kékélok, harisnyák, pongyola-főkötők stb. — Nagy raktár mindenemű vászon-félék férfi-, női, gyermek- és gyűbeli fehérműekből, szőnyegek, ággyeterítők, és függönyökből.

Tottis és Kren

„az éjszaki csillagához” Budapest, V., Dorottya-utca 2. sz. a. Tökéletes fehérmű-készletek, ugyiszintem levélbeli megrendelések a legmondosabban teljesítetnek. Árjegyzékek és minták bérmentve megküldetnek.

2 irtos részletekre valószagos igazi amerikai eredeti varró-gépek

SCHOTT testvéreknél, Budapest, bécsi-utca Erzsébetvár sarkán.

Minden háztartásban nélkülözhetlen egy jó takaréktűzhely!

A tisztelt közönség kiváló figyelmébe ajánlom e czeiből gyaramat és raktáramat, mely ilyeneket asztal és más alakban, valamint mindenemű kályhakat és egyéb és szakba vágó tárgyakat a legolcsóbb árak elismert legjobb szerkezetek mellett dús választékban tartalmaz. 1842

Vidéki megrendelések pontosan teljesítetnek. Brucky József, lakatos-árú és tüszerműtő-gyáros Budapestben, IV. ker. (bélváros) haltér 4. sz. Eladás nagyban és kicsinyben. 1842 Illusztrált árjegyzékek ingyen küldetnek.

A z idényre.

Igen jó pamut gyermekharisnyák különféle színű csikokkal s egészen jó mosható színekkel, 12 pár 1 2 3 4 5 6 8 10) évesek 1.20 1.45 1.65 1.85 2.05 2.25 2.60 2.80) számúra. Ugyanezek egész fehérben 1 tucatnál 10 kral olcsóbbak.

Ugyanezen félék egész fehérben vagy színes csikokkal a legnagyobb választékban. Francia köcsü harisnyaszárak pamutból a lábfej mekötésére fehérben erősebb szálú pamutból 1 pár 1 2 3 4 5 6 8 10) évesek számára. 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42) évesek számára.

Ugyanezen finomabb szálú pamutból fehérben egy színesben színes csikokkal 1 párnál 4 kral drágábbak. Harisnyaszárak hölgyek számára 1 pár 50 kr-ól fejjebb. Fehér pamut női harisnyák szőve 12 pár 1.50 2. 3. 4. 5. Gépen kötve pamutból (mekötésre) 12 pár 5.50 7. 8. 10. Kézszel kötve pamutból igen szép mintákkal 12 pár 12. 14. 16. Fehér czérna női harisnyák (mekötésre) 12 pár 6 8 10 12. 14. 16. ugyanezek mintákkal kötve 1 tucatnál 3 ftal drágábbak.

UNGHER F. V. FIA Budapest, Deák Ferencz-utca 5. szám. Alapítottát 1835-ben. 1858 Megrendelések pontosan eszközöltenek, meg nem felelő árak visszavételnek, árkönyvecsék kérelemre bérmentve küldetnek.

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapestben (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárban kapható:

THEOLOGIAI ÉRTEKEZÉSEK.

Írták: Dr. Lang H., Nagy G., Dreyer O., Ullmann C., Hetzel H., Zittel E. Ára füzve 2 frt 50 kr.

IGAZSÁGÜGYI RENDELETEK 1875. évfolyam. Ára füzve 80 krajczár.

PILEPSIE

(nehézködő) levél útján gyógyítatik dr. KILLSCH, különleges orvos által Neu-stadtban, Drezda mellett (Sászországban). Már 6000-ot többben sikerrel gyógyítottak.

Vattai Gábor lakatos-mester Budapest, Lipót- és kalap-utca sark, készíti csapnappal ellátott takaréktűzhelyeket, valamint minden egyéb lakatos-munkákat.

Javítások pontosan és jutányos árak mellett készíttetnek. Vidéki rendelvények pontosan esztróllatnak.

Egy jó háztól való 14-15 éves fia mint tanoncz fűszer és vegyeskereskedésben kedvező feltételek mellett felvétetik. Bővebb tudósítást nálam levél útján. Donovitz Vilmos 9031 Kalocsán.

Elpusztíthatlan mézga-fejtatók, melyek se-gélyével a csavar- vagy rozsbogár-por egyformán szét-szórható, és a legkisebb háza-rétekben helyvelhető. Egy darab ára 50 kr. o. 6. Számos megrendelést vár.

REISS B., magyar kir. szab. vegy-szerek gyára Budapest, király-utca 46. Főraktár: 783 Maager W. uráná, Bécs, III. Heumarkt 3. sz. a. Főraktár: Hegek Adóll ur főkéjában, FENYES, HÁDON KÖRÖSI-UTCA 2. sz.

Kiadja és nyomatja Franklin-Társulat Budapest, egyetem-utca 4.